

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-17>

УДК 355.41:656

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ЛОГІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

FACTORS IMPACTING ON THE OPERATION OF THE LOGISTICS SUPPLY SYSTEM OF THE UKRAINE ARMED FORCES IN THE CONDITIONS OF WAR

Тесніков Олександр Михайловичстарший викладач, підполковник,
Національна академія Національної гвардії України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4693-0428>**Фурсова Вікторія Анатоліївна**кандидат економічних наук, доцент,
Національний аерокосмічний університет імені М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4841-3416>**Tesnikov Oleksandr**

National Academy of the National Guard of Ukraine

Fursova ViktoriyaNational Aerospace University named after M. Zhukovsky
"Kharkiv Aviation Institute"

В умовах воєнного стану забезпечення безпеки населення є ключовим завданням держави. У свою чергу для виконання цього завдання важливу роль грають підрозділи військової логістики, головною метою яких є забезпечення Збройних Сил України матеріальними, технічними, медичними та іншими ресурсами. Методологічною базою дослідження послужили праці вітчизняних науковців, які розкривають сутність та функції системи логістичного забезпечення в Україні. У дослідженні, відповідно до поставленої мети, проаналізовані та систематизовані наукові підходи до визначення факторів, які впливають на ефективність діяльності системи логістичного забезпечення військових частин. За результатами проведеного дослідження авторами було виділено групи факторів, які мають найбільший вплив на військову логістику, особливо в умовах бойових дій. Отримані результати мають значну практичну цінність і можуть бути використані керівництвом підрозділів військової логістики для оптимізації витрат на проведення логістичних операцій та підвищення ефективності управління ними.

Ключові слова: військова логістика, Збройні Сили України, війна, фактори, матеріально-технічне забезпечення.

In the conditions of martial law, ensuring the safety of the population is a key task of the government. In turn, military logistics units play an important role in fulfilling this task, the main purpose of which is to provide the Armed Forces of Ukraine with material, technical, medical and other resources. The purpose of the scientific article is to systematize factors influencing the activity of the logistic support system of the Armed Forces of Ukraine by applying the theory of system analysis. Method or methodology of the work. The methodological basis of the study were the works of domestic and foreign scientists, who reveal the conceptual and categorical apparatus on theory of management of the logistic support system of the Ukrainian Armed Forces. The method of comparative analysis and the method of content analysis of scientists' works were used in the study. Results of the study. In the study, scientific approaches to determining the factors that impact on the effectiveness of the system of logistical support of military units were analyzed and systematized. Based on the results of the study, the authors proposed a refined classification of the factors that influence the effectiveness of the system of logistical support of military units. It includes the following factors: military; economical; geopolitical; information and technical; regulatory and legal; infrastructural; personnel; management. In addition, authors highlighted the specific problems that appeared because of the war. Scope of practical application of the results. The obtained results have significant practical value and can be used by the management of military logistics units to optimize the costs of logistics operations and increase the efficiency

of their management. Conclusions. The authors conclude that there are many problem aspects in the work of the system of logistical support of military units. In order to improve logistics services in the process of providing troops with material, technical and other resources during the war, the authors proposed to decline corruption, strengthen ties with friendly countries on the provision of financial and material assistance, look for alternative logistical ways to accomplish the tasks set, optimize existing transport and infrastructure resources to reduce time and costs, etc.

Keywords: military logistics, Armed Forces of Ukraine, war, factors, logistical support.

Постановка проблеми. Логістичне забезпечення військових частин Збройних Сил України в ході ведення бойових дій є ключовим фактором виконання стратегічних і тактичних концепцій та невід'ємною умовою досягнення перемоги. Будучи складовою системи матеріального забезпечення, система логістичного забезпечення спрямована на підвищення ефективності забезпечення Збройних Сил України за рахунок скорочення витрат на їх забезпечення та підтримання у бойовій готовності, зменшення часу поставки військової техніки, боєздатного озброєння до військових частин (підрозділів), які виконують поставлені завдання та захищають незалежність України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Теоретичні аспекти щодо визначення сутності, функцій та завдань системи логістичного забезпечення військових частин, а також методичні засади щодо організації логістичного сервісу ґрунтовно розглянути в трудах таких вчених як: Баранов А. М., Іванський В. М. та ін. [1], Чухлатий А. В. [2], Наконечний О. [3], Кивлюк В. С. [5; 6] та ін. Зазначені науковці зробили величезний внесок у розвиток теорії управління системою логістичного забезпечення Збройних Сил України, але їй досі залишаються нерозкритими у повній мірі питання щодо визначення факторів впливу на функціонування системи логістичного забезпечення збройних сил України в умовах ведення бойових дій. Тому, означена проблематика, вимагає подальшого дослідження з урахуванням сучасних обставин.

Формулювання цілей статті. Метою статті є систематизація факторів впливу на діяльність системи логістичного забезпечення Збройних Сил України шляхом застосування теорії системного аналізу.

Виклад основного матеріалу дослідження. На ефективність функціонування системи логістичного забезпечення Збройних Сил України впливає безліч факторів, які потребують систематизації за різними ознаками. Більшість авторів у своїх наукових дослідженнях виділяють такі групи факторів, як: економічні (фінансові), технічні, військові та інформаційні [1; 2; 3; 4].

Так, А. Чухлатий, окрім військових, економічних та технічних додає ще соціальні та геополі-

тичні фактори, які впливають на систему логістичного забезпечення Збройних Сил України [2]. В сьогоденних умовах ведення бойових дій в Україні, геополітичний фактор має суттєвий вплив на військову логістику. Лідерами серед постачальників важкої зброї Україні є США, Великобританія та Польща, але поставку зброї та інших матеріально-технічних ресурсів для потреб армії ускладнено через закриття повітряного простору та морських портів «Маріуполь», «Бердянськ» й «Скадовськ». Прискорити отримання зброї з Європи можливо було б через територію Білорусі, але на жаль ця країна не є союзником України. До соціальних факторів автор відносить рівень освіти та розвитку науки держави, а також наявність фахівців у сфері військової логістики.

У той же час, О. Наконечний об'єднує економічний, господарський та військовий фактори у військово-економічний та військово-господарський [3, с. 49]. Але, оскільки господарський фактор є складовою частиною економічного, тому недоцільно виділяти його в окрему категорію.

У свою чергу, В. Кивлюк, Ю. Ганненко акцентують увагу на теоретико-методологічному та нормативно-правовому факторах та підкреслюють що їй досі у нормативно-правових документах відсутній понятійний апарат щодо військової логістики (визначення сутності поняття логістика, матеріально-технічного та медичного забезпечення і ін.), немає чіткого визначення завдань та структури військових формувань, також все ще недопрацьований і не відображений у документах нормативно-правового характеру розподіл функцій, завдань та порядок підпорядкованості органів управління у військових частинах щодо постачання та їх фінансування [5, с. 50].

Дослідники М. Ткач, А. Лойшин та інші вважають ключовими проблемами відсутність стратегії розвитку у сфері логістики на національному рівні, недооцінювання її ролі в інноваційному розвитку економіки, а також низьку якість кадрів [6, с. 113].

Результати проведеного аналізу досліджень науковців щодо існуючих проблем у сфері військової логістики дозволили виділити декілька груп, які представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Фактори впливу на ефективність функціонування системи логістичного забезпечення Збройних Сил України

Ознака	Характеристика
Військові	наявність обґрунтованої концепції національної безпеки; військова доктрина держави; чисельність Збройних Сил України, у тому числі військових підрозділів, які виконують логістичне забезпечення частин національного контингенту; можливість здійснювати усі завдання із логістичного забезпечення угруповань військ у мирний та воєнний час і швидко адаптуватися до обстановки, що змінюється.
Економічні	загальний рівень розвитку економіки держави та її потенціал; розмір ВВП; частка витрат на військову логістику у ВВП; ступінь готовності окремих галузей економіки функціонувати в умовах воєнного стану та забезпечення їх стійкості; наявність доступу до міжнародних фінансових ресурсів, міжнародної допомоги; зниження податків на ввезення транспортних засобів із-за кордону; оптимізація фінансових витрат на військову логістику та максимальна економія бюджетних коштів.
Геополітичні	міжнародне оточення; характер взаємовідносин з сусідніми державами; логістичні взаємовідносини з країнами учасницями НАТО; просторово-територіальні характеристики країни.
Інформаційно-технічні	ступінь техніко-технологічного розвитку країни; рівень забезпечення ЗСУ військовою та спеціальною технікою, новітніми зразками озброєння та техніки; накопичення морально застарілої та непотрібної військової техніки, вибухових речовин, озброєння; рівень розвитку засобів зв'язку та комп'ютеризації, наявність системи автоматизації інформаційних та матеріальних потоків, можливість опрацьовувати значний обсяг даних в ході оцінювання військових потреб; наявність ефективних методів боротьби з кібератаками; об'єднання наукового та науково-технічного потенціалу з метою модернізації наявних та розвитку новітніх зразків відповідних матеріально-технічних засобів, а також пошуку безпечних та найоптимальніших логістичних шляхів.
Нормативно-правові	наявність національної стратегії розвитку логістики та загальнонаціонального органу логістики; наявність понятійного апарату щодо військової логістики (визначення сутності поняття логістика, матеріально-технічного та медичного забезпечення і ін.); відображення у документах нормативно-правового характеру розподілу функцій, завдань та порядку підпорядкованості органів управління у військових частинах щодо постачання та їх фінансування; наявність чіткого формулювання понять, правил поведінки, принципів та специфіки дій, щодо матеріально-технічного, транспортного, медичного та ін. забезпечення потреб військ в існуючих нормативних документах з підготовки і застосування Збройних Сил України; доведення до відповідності системи матеріально-технічного забезпечення ЗС України з системою матеріально-технічного забезпечення інших військових формувань, підсистеми які входять у цю систему та не мають зв'язку між собою.
Інфраструктурні	ступінь розвитку транспортної та логістичної інфраструктури у країні, її готовність до забезпечення ЗСУ в особливий період (під час війни); можливість використання альтернативних логістичних шляхів.
Кадрові	наявність системи стандартизації (сертифікації) професійної компетенції фахівців у сфері логістики на національному рівні; ступінь професіоналізму персоналу та менеджменту усіх рівнів у галузі логістики; наявність сучасних освітніх програм у вищих навчальних закладах.
Управлінські	наявність чіткої та прозорої системи управління логістичним забезпеченням; чітке визначення та поділ повноважень, завдань і відповідальності між органами управління військової логістики ЗСУ на усіх рівнях; наявність ефективної організаційної структури системи логістичного забезпечення; наявність ефективних схем боротьби з корупцією у процесі закупки та постачання.

Джерело: складено авторами за даними [1–7]

В умовах війни військовий фактор, безумовно, здійснює найбільший вплив на ефективність роботи системи логістичного забезпечення, оскільки залежить від кількості військових частин з логістичного забезпечення та їх можливості виконувати свої завдання в умовах бойових дій в країні.

Економічний фактор також є одним із найважливіших, й чим міцніше економіка, тим більше можливостей для розвитку її різних галузей, у тому числі й військової логістики. Але бойові дії, за даними Національного банку України спровокували зниження ВВП України на 15,1% у 1 кварталі 2022 р. та на 40% у 2 кварталі. У цілому за 2022 рік прогнозується падіння ВВП від 33 до 45% за різними оцінками. У зв'язку зі скороченням обсягів зовнішньої торгівлі, окупації територій, падінням обсягів виробництва у більшості галузей економіки, доходи бюджету значно скоротились. При цьому суттєво збільшились видатки на оборонний сектор та надання допомоги населенню, а витрати для фінансування бюджетного дефіциту є більше ніж 9 млрд долл. США щомісяця. Суттєвим джерелом підтримки України є міжнародна фінансова підтримка, загальна сума якої з початку війни до початку вересня перевищила 17 млрд долл. США [8]. Тому, подальше фінансування видатків на оборону буде і далі залежати від фінансової допомоги від різних країн світу.

Серед інформаційно-технічних факторів, в умовах війни необхідно особливу увагу приділити забезпеченню кібербезпеки та недопущенню відтоку інформації щодо кількості матеріально-технічного забезпечення та шляхів його переміщення до ЗСУ. Також важливою складовою підвищення ефективності роботи системи логістичного забезпечення є наявність сучасної військової техніки, автоматизація процесів щодо визначення потреб військ в умовах воєнного стану.

Важливе значення в категорії нормативно-правових факторів грає розробка національної стратегії розвитку логістики та впровадження загальнонаціонального органу логістики. Підкреслимо, що на сьогодні в Україні відсутня національна стратегія розвитку логістики, запропоновано тільки її проект [9]. Також, необхідною умовою є удосконалення методичних підходів щодо оцінювання

витрат на проведення логістичних операцій для матеріально-технічного забезпечення військ в умовах війни.

Ступінь розвитку транспортної та логістичної інфраструктури у країні, а також її готовність до забезпечення ЗСУ під час війни також суттєво впливає на діяльність системи логістичного забезпечення військових підрозділів. Так, в ході окупації деяких областей на сході та півні країни, суттєво збільшилось навантаження на транспортну інфраструктуру в інших місцях, до чого вони не були готови. Це значно збільшило строки та витрати на переміщення матеріально-технічного забезпечення для ЗСУ.

В групі управлінських факторів увагу необхідно сконцентрувати на посиленні прозорості в ході проведення закупок та поставок необхідного матеріального та технічного забезпечення для ЗСУ та зменшенні рівня корупції.

Висновки. Таким чином, в процесі функціонування системи логістичного забезпечення важливою умовою її ефективного розвитку є врахування перелічених факторів. Для покращення логістичних послуг в процесі забезпечення військ матеріальними, технічними та іншими ресурсами в умовах бойових дій необхідно прийняти ряд заходів, які спрямовані на: посилення регулювання та боротьбу з корупцією у військової логістиці, зміцнення зв'язку з дружніми країнами щодо надання фінансової та матеріальної допомоги, пошук альтернативних логістичних шляхів для виконання поставлених завдань, оптимізації наявних транспортно-інфраструктурних ресурсів для скорочення часу та витрат. Доцільним є розширення залучення приватного сектору (волонтерів) для допомоги військовим підрозділам. Позитивний вплив на роботу військової логістики буде матиме й повернення скасування мита та податку на додану вартість на автомобілі, які вивозять із-за кордону та використовують у логістичних військових підрозділах.

Подальші дослідження необхідно спрямовувати на розробку методичного забезпечення щодо розрахунків та оптимізації витрат на проведення логістичних операцій. Це дозволить зменшити витрати бюджету на забезпечення діяльності підрозділів з військової логістики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Іванський В. М., Баранов А. М., Баранов Ю. М. Проблеми логістичного забезпечення Збройних Сил України. *Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я*. 2020. Ч. V. С. 104.

2. Чухлатий А. В. Аналіз об'єктів інфраструктури для логістичного забезпечення повсякденної діяльності військових частин національної гвардії України. *Ефективна економіка*. 2022. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=10026> (дата звернення: 07.09.2022). DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2022.2.83>.
3. Наконечний О. Аналіз умов та факторів, що впливають на ефективність функціонування системи логістики сил оборони держави. *Системи управління, навігації та зв'язку. Збірник наукових праць*. Полтава : ПНТУ, 2019. Т. 3 (55). С. 48–57.
4. Онофрійчук П. В. Нові підходи до обґрунтування рішень у сфері ресурсного та організаційного забезпечення Збройних Сил. *Проблеми Науки*. 2008. № 4. С. 20–26.
5. Кивлюк В. С., Ганненко Ю. О. Удосконалення системи забезпечення матеріальними ресурсами Збройних Сил України. *Social development & Security*. 2018. Вип. 2(4). С. 49–58. URL: <https://paperssds.eu/index.php/JSPSDS/article/view/36/33> (дата звернення: 08.09.2022).
6. Кивлюк В., Ткач М., Лойшин А., Ганненк Ю. Удосконалення освітньої діяльності з метою розвитку системи логістики у Збройних Силах України. *Соціальний розвиток і безпека*. 2019. № 9(6), С. 112–124. DOI: <http://doi.org/10.33445/sds.2019.9.6.9>.
7. Гаврилюк І., Мацько О., Дашковський В. Концептуальні основи управління потоками в системі логістичного забезпечення Збройних Сил України. *Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони*. 2019. № 34. С. 37–44. DOI: <https://doi.org/10.33099/2311-7249/2019-34-1-37-44>.
8. Щомісячний макроекономічний та монетарний огляд. Офіційний сайт Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/MM-2022-09.pdf?v=4 (дата звернення: 08.09.2022).
9. Стратегія сталої логістики та План дій для України. Проект для розгляду. Міністерство Інфраструктури України. World Bank Group. URL: <https://mtu.gov.ua/files/Logistics.pdf> (дата звернення: 08.09.2022).

REFERENCES:

1. Ivanskyi V. M., Baranov A. M., Baranov Yu. M. (2020) Problemy lohystychnoho zabezpechennia Zbroinykh Syl Ukrainy [Problems of logistical support of the Armed Forces of Ukraine]. *Informatsiini tekhnologii: nauka, tekhnika, tekhnologhiia, osvita, zdorovia – Information technologies: science, engineering, technology, education, health*. V, pp. 104–110. (in Ukrainian)
2. Chukhlatyi A. V. (2022) Analiz obiektiv infrastruktury dlia lohystychnoho zabezpechennia povsiakdennoi diialnosti viiskovykh chastyn natsionalnoi hvardii Ukrainy [Analysis of infrastructure objects for logistical support of daily activities of military units of the National Guard of Ukraine]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, no. 2. Retrieved from: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=10026>. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2022.2.83>. (in Ukrainian)
3. Nakonechnyi O. (2019) Analiz umov ta faktoriv, shcho vplyvaiut na efektyvnist funktsionuvannia systemy lohistyky syl oborony derzhavy [Analysis of conditions and factors affecting the effectiveness of the logistics system of the state defense forces]. *Systemy upravlinnia, navihatsii ta zviazku. Zbirnyk naukovykh prats – Management, navigation and communication systems. Collection of scientific papers*. Poltava: PNTU, T. 3 (55), pp. 48–57. (in Ukrainian)
4. Onofriichuk P. V. (2008) Novi pidkhody do obgruntuvannia rishen u sferi resursnoho ta orhanizatsiinoho zabezpechennia Zbroinykh Syl [New approaches to justifying decisions in the field of resource and organizational support of the Armed Forces]. *Problemy Nauky – Problems of Science*, no. 4, pp. 20–26. (in Ukrainian)
5. Kyvliuk V. S., Hannenko Yu. O. (2018) Udoskonalennia systemy zabezpechennia materialnymy resursamy Zbroinykh Syl Ukrainy [Improvement of the system of providing material resources to the Armed Forces of Ukraine]. *Social development & Security*, no. 2(4). pp. 49–58. Available at: <https://paperssds.eu/index.php/JSPSDS/article/view/36/33>. (in Ukrainian)
6. Kyvliuk V., Tkach M., Loishyn A., Hannenk Yu. (2019) Udoskonalennia osvitnoi diialnosti z metoiu rozvytku systemy lohistyky u Zbroinykh Sylakh Ukrainy [Improvement of educational activities in order to develop the logistics system of the Armed forces of Ukraine]. *Sotsialnyi rozvytok i bezpeka – Social development and security*, no. 9(6), pp. 112–124. DOI: <http://doi.org/10.33445/sds.2019.9.6.9>. (in Ukrainian)
7. Havryliuk I., Matsko O., Dashkovskiy V. (2019) Kontseptualni osnovy upravlinnia potokamy v systemi lohystychnoho zabezpechennia Zbroinykh Syl Ukrainy [Conceptual foundations of flow management in the system of logistic support of the Armed Forces of Ukraine]. *Suchasni informatsiini tekhnologii u sferi bezpeky ta oborony – Modern information technologies in the field of security and defense*, no. 34, pp. 37–44. DOI: <https://doi.org/10.33099/2311-7249/2019-34-1-37-44>. (in Ukrainian)

8. Shchomisiachnyi makroekonomichnyi ta monetarnyi ohliad [Monthly macroeconomic and monetary review]. *Ofitsiyni sait Natsionalnoho banku Ukrainy – Official website of the National Bank of Ukraine*. Available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/MM-2022-09.pdf?v=4. (in Ukrainian)

9. Stratehiia staloi lohistyky ta Plan dii dlia Ukrainy. Proekt dlia rozghliadu [Sustainable Logistics Strategy and Action Plan for Ukraine. Project for consideration]. *Ministerstvo Infrastruktury Ukrainy. World Bank Group – Ministry of Infrastructure of Ukraine. World Bank Group*. Available at: <https://mtu.gov.ua/files/Logistics.pdf>. (in Ukrainian)